

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ У РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Тетяна ПОДВІРНА

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна*

Сьогодні Україна значною мірою покладається на міжнародну допомогу для підтримки економіки та відбудови. Проте для довгострокової стійкості країни критично важливо сприяти розвитку сильного бізнесу, який забезпечуватиме стабільні надходження до державного бюджету через сплату податків. В цьому контексті прямі іноземні інвестиції можуть стати джерелом не лише фінансової підтримки вітчизняних підприємств, але й стимулом для модернізації бізнес-процесів, впровадження ESG-стандартів та потенційного розширення експортного потенціалу українських компаній.

Міжнародні інвестиції під час війни істотно скоротилися, але не зупинилися повністю. Після значного падіння у 2022 році, в 2023 році спостерігалось відновлення, в основному завдяки реінвестуванню прибутків, що дозволило навіть збільшити обсяг інвестицій у порівнянні з попереднім роком. У 2024 році динаміка була менш позитивною, але обсяги все одно залишалися на рівні понад \$3,5 млрд, переважно за рахунок реінвестування.

Динаміка міжнародних інвестицій в Україну під час війни

- 2022 рік: Обсяг прямих іноземних інвестицій різко скоротився і склав лише \$200 млн, порівняно з \$6 млрд у 2021 році.
- 2023 рік: Спостерігалось відновлення, чистий приплив ПІІ зріс до \$4,4 млрд. Близько 70-75% цього припливу складали реінвестовані прибутки підприємств та банків.
- 2024 рік: Чистий приплив ПІІ склав близько \$3,8 млрд. Частка реінвестування прибутків зменшилася через дозвіл на часткову виплату дивідендів, але все одно залишалася значною (близько 63%).
- Перший квартал 2025 року: Чистий приплив іноземних інвестицій становив \$178 млн.

Один із найцікавіших трендів - це зміненість регіональних інвестицій. Війна змусила бізнес переосмислити, куди вкладати гроші, і багато компаній почали розгортати свою інвестиційну мапу на захід та у більш безпечні регіони.

- За даними аналітиків, західні регіони України, а також південно-західні, мають великий потенціал для виробничих інвестицій.
- Під час відбудови Західна Україна може стати «пріоритетом приватних інвесторів» саме через менші ризики та перспективу інтеграції в європейські ланцюжки.
- Водночас, Київ та Київщина залишаються центром міжнародного бізнесу, але їхня роль трансформується - зростає частка інвестицій, націлених на регіональні можливості, а не лише на столицю.

Україна завжди мала класичну проблему центру та периферії. У Києві та області - найбільша концентрація міжнародного та внутрішнього бізнесу, найбільше залучення приватних іноземних інвестицій. Східні та західні регіони завжди мали додатковий фактор трудової міграції. Вплив робочої сили компенсувався грошовими переказами в Україну.

До повномасштабного вторгнення економіка України демонструвала ознаки зростання зі збільшенням ВВП на 3% 2021 року. Збройна агресія призвела до миттєвого та глибокого економічного шоку. 2022 року валовий внутрішній продукт України скоротився на 29,2%, за оцінками Міністерства економіки.

Повномасштабне вторгнення вплинуло на всі сектори економіки України та суттєво змінило її структуру. Прифронтові регіони зазнали найбільших руйнувань, що призвело до зупинки виробництва, втрати активів і зниження валового регіонального продукту (ВРП). Відбувається масове переміщення населення та релокація підприємств (майже потенціал західних областей значно зріс порівняно з довоєнним станом).

Україна має почати працювати над створенням інвестиційного клімату та стимулів для економічної активності в усіх регіонах. Міжнародна допомога - це екстрений інструмент на ранньому етапі відновлення. У довгостроковому періоді важливо перейти до залучення внутрішніх приватних інвестицій та прямих іноземних інвестицій.

Через руйнівний вплив війни на економіку України знадобиться в рази більше прямих іноземних інвестицій для успішного відновлення та розвитку: 35–45 млрд дол. (передбачалося Національною економічною стратегією до 2030 року) проти 750+ млрд дол. (згідно з Національним планом відновлення).

Частина проєктів економічного розвитку регіонів може бути підтримана Державним фондом регіонального розвитку. З об'єктивних причин фінансування ДФРР у 2022–2024 роках було призупинено. Залишки коштів секторальної бюджетної підтримки ЄС на регіональний розвиток (понад 400 млн грн) були зараховані до загального фонду держбюджету. Нині робота ДФРР відновлюється - в держбюджеті на 2025 рік передбачено мільярд гривень на фінансування фонду.

Без нового підходу до розвитку регіонів і розподілу ресурсів регіональні диспропорції можуть тільки поглибитися, а регіони не реалізують свій потенціал. Кожен регіон України повинен адаптуватися до нової реальності. Схід і південь мають знайти нові економічні ніші замість зруйнованої промислової спадщини, тоді як захід повинен максимально використовувати свою близькість до ринків ЄС.

Для збалансованого розвитку регіонів потрібен комплексний підхід, що включає, по-перше, новий принцип напрацювання Державної стратегії регіонального розвитку на 2028–2034 роки (підготовка розпочнеться вже 2026-го), яка має базуватися на економічному профілюванні та чітких секторальних пріоритетах; враховувати як внутрішні, так і міжнародні фінансові ресурси; орієнтуватися на конкурентні переваги, формування інноваційних кластерів, кооперацію бізнесу, університетів і місцевої влади.

По-друге, залучення інвестицій у ключові сектори - найперспективніші сектори, що забезпечують стійкість (енергетика, логістика, агросектор), сприяють відновленню (інфраструктура, будівництво), генерують додану вартість (виробництво, індустрія) та формують основу для майбутнього (технології, R&D, IT).

На інвестиційній мапі України іноземні гроші вже зараз формують нову географію економіки. Вони не обмежуються великими містами, а рухаються туди, де є потенціал для відбудови - у “відносно безпечні” регіони, здебільшого на захід та Київщину. Це означає: відбудова України - не просто централізований процес, а децентралізована економічна трансформація. І західні та київські регіони можуть стати гравцями великої економічної гри.

Список використаних джерел:

1. Економічна географія України змінюється. Яким має бути новий підхід до розвитку регіонів. <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/ekonomichna-heohrafija-ukrajini-zminjujetsja-jakim-maje-buti-novij-pidkhid-do-rozvitku-rehioniv.html>
2. Інвестиційна політика та міжнародне інвестиційне співробітництво. Міністр економіки, довкілля та сільського господарства України. <https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=d0663dd0-3a62-4de0-b700-f75af34003a2&tag=InvestitsiinaPolitikaTaMizhnarodneInvestitsiineSpivrobitnitstvo>